

زمان افطار چگونه محاسبه می‌شود؟

ماه رمضان در چله تابستان برای خیلی از هم نسلان من یادآور خاطرات اولین سال‌های روزه واجب است؛ سال‌هایی که مثل این روزها انتظار برای افطار به حدود ساعت 21 می‌رسید...

ماه رمضان در چله تابستان برای خیلی از هم نسلان من یادآور خاطرات اولین سال‌های روزه واجب است؛ سال‌هایی که مثل این روزها انتظار برای افطار به حدود ساعت 21 می‌رسید؛ روزهایی بس طولانی و گرم که برای تیک‌تیک مشهور اذان مغرب باید لحظه‌شماری می‌کردیم. در آن موقع همیشه یک سوال ذهن عصبانی کودکان‌ام را به خود مشغول می‌کرد که کدام آدم بی‌رحمی وقت اذان مغرب را این‌قدر به عقب می‌کشد.

اذان مغرب طبق فقه شیعه دارای دو زمان متفاوت است که بر پایه دو رویداد طبیعی و عبرت‌انگیز استوار شده. اولی غروب خورشید است و دومی میانه لحظاتی که آن را در اصطلاح گرگ و میش می‌نامیم.

زمین با سرعت یک دور در 24 ساعت از غرب به شرق به دور خودش می‌چرخد و همین موضوع باعث می‌شود ما تصور کنیم خورشید و سایر اجرام سماوی هر روز از شرق به غرب، زمین را دور می‌زنند. در این حرکت ظاهری، به نظر می‌رسد که خورشید هر روز از جایی در شرق طلوع می‌کند و جایی در غرب به زیر افق فرو می‌رود.

درست زمانی را که بالاترین نقطه قرص خورشید به زیر افق محلی می‌رود، غروب خورشید می‌نامند. از آنجا که قرص خورشید از نگاه ناظر زمینی 0.5 درجه اندازه دارد، در غروب، مرکز قرص خورشید به اندازه 0.25 درجه زیر خط افق قرار خواهد داشت. اهمیت این نکته در تعریف گرگ و میش خودنمایی خواهد کرد.

با غروب خورشید و ناپدید شدن آن در زیر خط افق محلی، آسمان ناگهان تاریک نخواهد شد. این موضوع به بازتاب نور خورشید از لایه‌های فوقانی جو زمین، جایی که هنوز تابش‌های اندکی به آنجا می‌رسد، باز می‌گردد. شب و تاریکی مطلق، هنگامی است که خورشید حداقل 18 درجه به زیر خط افق رفته باشد. به فاصله زمانی بین غروب خورشید و شب کامل، گرگ و میش می‌گویند و آن زمانی است که خورشید در آسمان نیست، اما هنوز بارقه‌هایی از روشنایی در جو زمین دیده می‌شود.

برخی فقها معتقدند که زمان اذان مغرب دقیقاً مطابق با زمان غروب خورشید یعنی وقتی است که بالاترین لبه قرص خورشید به زیر خط افق برود. اما در مقابل عده‌ای هم فتوا داده‌اند اذان مغرب زمانی است که مرکز قرص خورشید حداقل 4.5 درجه به زیر خط افق رفته باشد. در ایران روایت رسمی اذان مغرب منطبق بر فتوای دوم است که باعث می‌شود افطار در میانه دوره گرگ و میش قرار گیرد.

حالا و پس از گذشت چند دهه، من دیگر پاسخ خود را یافته‌ام، اما بدن خیلی از هم‌نسلان من فرسوده شده و همین موضوع برخی از ما را در حسرت روزه گرفتن فروبرده است. حالا دیگر آرزوی گشنگی و تشنگی کشیدن در این ماه مبارک را داریم، اما بدن همراهی‌مان نمی‌کند. اما مگر روزه گرفتن فقط به نخوردن است؟

این روزها که روزه‌داران ایرانی با لبانی خشکیده و شکمی خالی از طعام، روزهای داغ تیر ماه را پشت سر می‌گذارند، خوب است ساعاتی از این زمان انتظار را به تفکر در طبیعت اسرارآمیز و اسرار کائنات بپردازند. مگر نه این‌که اندیشیدن، برترین عمل این ماه مبارک تعیین شده است؟ ببیندیشیم به آن قدرت برتری که عظمت گردون سپهر را با اجرایی کوچک و بزرگ در آسمان آفریده و با چنان دقتی آنها را به دور هم می‌چرخاند که دقیق‌ترین ساعت‌ها در مقابلش کرنش می‌کنند. التماس دعا.

شهرام یزدان‌پناه / جام‌جم